

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

Lunds Universitet

Kandidatkurs i sociologi

VT 2013

MODEUPPLEVESE; HANDLING & SAMSPEL

Författare: Rajaa Bayazid

Handledare: Magnus Karlsson

Examinator: Magnus Ring

SAMMANFATTNING

Denna uppsats belyser hur unga svenska flickor med arabiskt ursprung samspelar med andra aktörer i en svensk kontext genom användningen av modet, för att integreras i sin skolmiljö konsumtionssamhället i det västerländska samhälle som flickorna lever i, och de olika justeringar av identiteter, som sker i en. samhällets förändring För att förstå detta samspel beskriver jag med hjälp av tidigare forskningar och följande teorier om socialisationsprocess som är en följd av. För att kunna få svar på den övergripande frågan i den föreliggande studien, har jag genomfört en kvalitativ undersökning i form av kvalitativa intervjuer. Den västerländska kulturkonsumtionen har beskrivits med hjälp av Mike Featherstones *Kultur, kropp och konsumtion* (1994) som handlar om estetisering av livsstilar i en konsumtionskultur, samtidigt har jag använt mig av Zygmunt Baumans *Det individualiserade samhället* (2002). Även Antony Giddens *Modernitet och självidentitet* (1991), med fokus på det senmoderna samhället, har använts. Utgångspunkt för föreliggande arbete var ändå Bourdieus handlingsteori (Bourdieu, 1993), som kan sammanfattas med hjälp av grundbegreppen *fält*, *habitus* och *kapital* samt *det symboliska våldet*. Bourdieus teori används för att visa trögheten av att integreras med hjälp av konsumtion.

De olika informanterna i denna uppsats har specifika förutsättningar som relaterar till deras kulturella bakgrund. Olika synliga och dolda faktorer i flickornas sociala kontexter kan påverka deras val av mode, samtidigt som olika strategier kan växa ur spänningar mellan olika faktorer i informanternas sociala kontexter, och därmed stabilisera deras vardag i ett västerländskt samhälle. Det kulturella kapitalet av konsumtion, med andra ord mode, kan ge en materiell ram till informanternas individuella identiteter. Konsumtionsvarorna kan förse flickornas vardagsliv med en känsla av en pålitlig kontinuitet i deras identiteter. Modet blir en hjälp till integreringen i en grupp. Resultatet i föreliggande studie visar att *misskännande* samt *ambivalens* är två faktorer som är inbäddade i flickornas habitus, och som till stor del uttrycks i flickors val av mode.

Nyckelord är: unga arabiska flickor, mode, konsumtionskultur, misskännande, ambivalens, habitus och kulturellt kapital.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte och frågeställning	3
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Disposition	4
2. TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 Artiklar om konsumtion och ungas identitetsskapande	4
2.2 Sammanfattning av tidigare forskning	6
3. TEORIER	7
3.1 Konsumtion och identitet	7
3.1.1 Konsumtionskultur, en överblick	8
3.1.2 Identitetsskapande i en ny samhällelig kontext	9
3.2. Bourdieus handlingsteori, nyckelbegrepp	10
3.2.1 Symboliskt våld	11
3.3 Reflektion över teorier	12
4. METOD	13
4.1 Urval	13
4.2 Tillvägagångssätt	14
4.3 Kvalitativa intervjuer	14
4.4 Analysmetod	16
4.5 Metoddiskussion	17
5. ANALYS	18
5.1. Påverkansfaktorer på informanternas konsumtionsbeteende	18
5.1.1 <i>Samhällets påverkan, media</i>	18
5.1.2 <i>Påverkan av bakgrund, familj och habitus</i>	20
5.2 Modeupplevelser, handling och samspel	22
5.2.1 <i>Upplevelser av mode</i>	22
5.2.2 <i>Rätt val är att samspela rätt i olika praktiker</i>	23
6. SLUTSATSER	25
6.1 Vidare forskning	26
REFERENSLISTA	28
Bilagor	30
Bilaga 1- Intervjuguide	30
Bilaga 2- Brev	32
Bilaga 3- Samtycke	34

FÖRORD

Ett speciellt tack riktar jag till min handledare Magnus Karlsson som tålmodigt ställt upp med inspirerande råd och handledningar.

Tack till alla personer som ställt upp för intervjuer och som hjälpt mig i denna studie.

Rajaa Bayazid

1. INLEDNING

Mode och kläder speglar den tid som produkterna ifråga är tillverkade i, samt kommunicerar också stämningar, värderingar och förväntningar i den kulturella atmosfären. I vår moderna tid med de stora och snabba förändringarna spelar modet en ännu större roll i individernas liv, som en av spelreglerna i dagens samhälle som kan hjälpa individen att kommunicera och integrera med andra på ett smidigt sätt. Malcolm Barnard, lektor inom modehistoria vid the University of Derby, har undersökt modehus för den högsta formen av sömnadskonst (Haute Couture). Han skrev sedan boken *Fashion as communication* (2002) där han belyser modekläders olika sätt att kommunicera samt beskriver hur mode utmanar olika socialklasser och sociala identiteter. Barnard definierar modet genom att analysera definitionen av modet i dagens västerländska samhälle. Begreppet "fashion"(mode) används ofta som synonym till begreppen "adornment" (utsmyckning), "style" (stil) och "dress" (klänning). Han nämner också att det finns de som använder ordet som en synonym för "clothes" (kläder). Barnard påpekar att även om mode används som en synonym till dessa ord, kan ordet "mode" finnas i ett nät av relationer till dessa ord, och andra ord (Barnard, 2002, s.9-10). Mer övertygande för Barnard är det argument som föreslagits av Douglas och Isherwood, att "varor är neutrala, men deras användning är socialt, kläderna kan användas som ett staket eller broar" (Ibid, s.40). Simmels argument, som är byggt på att modet vilar på konflikten mellan anpassning (adoption) till samhället och individens befrielse från ansvar för egen smak och egna handlingar, är aktuellt i dagens samhälle; tycker Barnard (Ibid, s.61). De kläder vi har på oss innehåller i verkligheten mycket information om oss själva. Modet kan vara bärare av tidigare information om oss; speciellt när vi byter kontexten, vilket är en tanke som väckte mitt intresse att skriva denna uppsats. Faktumet att vi lever i ett modernt samhälle gör att vi inte längre underordnar oss oreflekterade traditionella levnadsmodeller, utan fokuserar mer på de nya livsstilarna, som ett sätt att konstituera vår identitet. Detta blir tydligt i vårt val att klä oss i ett samhälle präglad av avtraditionalisering, som ger oss valmöjligheten att välja bort reproduktionen och erkänna klädvalet som ett sätt att skapa självidentitet och etablering av oss själva i de olika sociala fälten (jfr med Giddens teori nedan). Så var min tanke när jag läste om Giddens självidentitet i det senmoderna samhället; att vi alla skall vara "Giddens aktörer", som har fria val. I min undersökning blev det problematiskt att förstå detta, men under mina sökningar efter tidigare forskning belyste Bourdieus begrepp *habitus* detta dilemma, så att handlandemönstret hos de olika aktörerna i föreliggande studie blev mer begripligt. För att

nå en fördjupad förståelse om mina informanterns beteenden läste jag *Pierre Bourdieu* (2002), *Kultur Sociologiska Texter* (1993), *Den manliga dominansen* (1999), samt Donald Broadys bok om Bourdieu: *Sociologi och epistemologi* (1990). Slutligen läste jag *Skola, ideologi och samhälle* (1977) av Berner och Bourdieu. I ljuset av den erhållna kunskapen försöker jag i föreliggande studie att spåra handlandemönstret i valet av mode hos en grupp unga svenska flickor med arabiskt ursprung. Vad vill informanterna förmedla med mode? Vilken betydelse har modet för dem? Hur upplever de den dagliga tillvaron i det svenska samhället, med tanke på deras konsumtionsval? Jag tycker att ämnet är av vikt, eftersom alla flickors familjer, i min studie, har en arabisk kulturell bakgrund. Det kan påpekas att de arabiska samhällena har rötter i det klansamhälle som kännetecknas av stora familjer med ett gemensamt tankesätt som bland annat genomsyras av hederskultur. Detta fenomen manifesteras i att kvinnan underordnar sig sin man i ett dominansförhållande, där kvinnan själv är en del av denna heder. I en hederskultur uppfattas kvinnans kropp som tabu. I den arabiska kulturen är meningen med kläderna att dölja kroppen. Enligt denna kultur används kläder på ett speciellt sätt, så att kläderna kamouflerar kvinnans kropp, så att de inte drar uppmärksamhet till sig. Barnard kallar detta fenomen *Modesty*. Idén enligt honom är att ett visst mode och vissa kläder kan misstänkas vara skapade för att en individ skall passa in med människorna runt omkring sig, och i sådana fall kan kläder vara lika med kamouflage, i dessa fall avses plagg som bärs så att uppmärksamhet inte dras till bäraren (Barnard, 2002, s.58).

De snabba förändringar som globaliseringen fört med sig har nått stora delar av den arabiska världen. Internet och andra kommunikationsmedel har ökat möjligheterna för människor där att skåda den västerländska kulturen, som är en dominerande kultur speciellt i modefältet. Nu ser vi spår av denna kultur även i de arabiska samhällena, och effekten av förändringarna kan speglas i arabiska kvinnor också. Det saknas fortfarande vetenskaplig forskning för att mäta den här effekten. Enligt min uppfattning kan jag efter mitt arbete med ungdomarna på gymnasiet i Syrien, och med tanke på föreliggande studies resultat påstå att dessa förändringar rörde till det på ytan, men inte i kärnan av kulturen. Kvinnorna kämpar fortfarande för sin frihet. De arabiska flickorna som lever i Sverige har något gemensamt med de arabiska flickorna i arabiska samhällena, åtminstone vad det gäller deras relationer till familjen. Samtidigt behåller flickorna och deras familjer kontakten med hemlandet via semesterresor och planer om framtida giftermål med arabiska män. Jag menar att denna kultur med sin kärna; dominansförhållandet, och de olika normerna kontinuerligt

reproduceras genom uppfostran och socialisationen av de nya generationerna. I detta ingår könsnämsig socialisering, något som enligt Bourdieu börjar tidigt i livet; och familjen är en viktig faktor i reproduktionen av könsnämsuset (Bourdieu, 1999, s.36). Dominansförhållandet införlivas i aktörernas habitus, och ristas in i deras kroppar omedvetet. (Jag kommer att förklara detta fenomen i kapitel 3.2.1). Föräldrarnas bakgrund har en stor roll i flickornas konstruktion av sitt habitus. Habitus har i sin tur en viktig betydelse i att belysa flickors handlande i de olika praktikerna.

1.1 Syfte och frågeställning

Mitt syfte är att utifrån min empiriska studie analysera balansgången mellan de dubbla verkligheter som mina informanter lever i och informanternas val av mode i skolmiljö i Sverige i dagens konsumtionssamhälle. Denna studie strävar efter att belysa unga flickors sociala rum: Hur ser rummet ut? Var befinner de sig? Vilka möjligheter och förutsättningar är gemensamma för de flickor som finns i detta rum?

Detta arbete handlar om unga flickor med arabiskt ursprung och deras relation till sin modemässiga klädkonsumtion. Med begreppet ”unga” i studien avses åldern 17-19 år. Med begreppet ”modekonsumtion” syftar jag bara på konsumtion av modekläder. Min huvudsakliga frågeställning är:

Hur används modekonsumtion som ett sätt för att integrera sig i en svensk skolmiljö?

Till hjälp för att besvara ovanstående frågeställning har följande underordnade frågor använts:

- 1. Hur påverkas informanternas modekonsumtion av de olika kontexterna i deras vardag?*
- 2. Hur upplever informanterna mode i samspel med andra i deras skolmiljö?*

1.2 Avgränsningar

Mode, kommunikation och identiteter kan kopplas samman på olika sätt i dagens samhälle. I min studie har jag valt att sammankoppla dessa genom habitus. Mode som begrepp kan ha en bred betydelse men jag har valt att fokusera bara på kläderna. Jag har även avgränsat mig urvalsmässigt, då alla mina åtta informanter är unga kvinnor i åldern 17-19 och studerar på gymnasiet, eftersom detta är en ålder då de fortfarande påverkas i större utsträckning av

familj, vänner och reklam. Undersökningens sociala fält har avgränsats till skolan. Alla flickornas familjer har arabiskt ursprung, och familjerna har bott i Sverige i 10-15 år. Min avsikt med denna studie är att belysa situationen snarare än att generalisera den.

1.3 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sex kapitel. Det första kapitlet är en introduktionsdel av studien som introduceras genom inledning, syfte och frågeställningar. I det andra kapitlet redovisas tidigare forskning, det vill säga vad som tidigare skrivits och undersökts om det aktuella ämnesområdet. Det tredje kapitlet inleds med en beskrivning om konsumtionen och identiteterna i vårt samhälle. Sedan presenteras olika teorier vilka jag har utgått ifrån i min studie. I det fjärde kapitlet tas metoden för studien upp. Kapitlet består av olika avsnitt: urval, etiska överväganden, samt en presentation av hur empirin har bearbetats och analyserats. Jag beskriver också tillvägagångssätt vid intervjutillfället. Jag har även gjort en kort beskrivning av hermeneutik, vilket är det förhållningssätt jag har utgått ifrån. I det femte kapitlet presenteras analysen av undersökningen, samt bearbetningen av de olika resultaten, som sedan kopplas till de olika teorierna och till tidigare forskning. En sammanfattande slutdiskussion förs i det sjätte och sista kapitlet.

2. TIDIGARE FORSKNING

Här presenteras kort den forskning som framkom och valdes ut utifrån mina artikelsökningar, de områden som forskningen täcker in, och de resultat som påvisats.

2.1 Artiklar om konsumtion och ungdomars identitetsskapande

Steven Miles lyfter i artikeln *The Cultural Capital of Consumption: Understanding 'Postmodern' Identities in a Cultural Context* (1996) konsumtion av märkes- och retrovaror som ett sätt att forma ungdomars individuella identiteter. Han menar att märket av konsumtionsvaror t.ex. träningsskor har status hos unga för att upprätthålla en image av "vem man är" i relation till den vardagliga kultur i vilken de existerar. Märket blir ett uttryck för ett gemensamt kulturellt kapital som dominerar i ungdomskulturen. Miles menar att ungdomar ser konsumtionen som en viktig del av de vardagliga sociala interaktioner, som garanterar ett utseende eller en image som är konsekvent och i harmoni med deras kamrater, vilket ger en stabil fokus för de unga individernas identitetsskapande. Konsumtion av retro är ett sätt att visa sig annorlunda på ett lugnt sätt, utan konfrontation med deras egna familjer och det lokala samhället. Miles grundar sin analys på Bourdieus begrepp *habitus* och *det*

kulturella kapitalet, där unga konsumenters habitus blir ett sätt att strukturera vardagens interaktion, medan konsumtionen kan ge en ram till de individuella identiteterna, där varje individ ständigt kan fylla på, genom att konsumera märkesvaror som kan förse *ungas vardagsliv med en pålitlig kontinuitet* (Miles, 1996, s.156).

I artikeln “*We make the shoes, you make the story*’- *Teenage girls’ experiences of fashion: Bricolage, tactics and narrative identity*” konstaterar Marion & Nairn (2011) att fokus i västlänternas konsumtionssamhällen ligger vid person-objekt-relationer i individuella identiteter. Denna person-objekt-relation är en del av teorierna om konsumtionskulturen, som anser att sökandet av identitet införlivar idén om konsumenten som identitetssökare och identitetsbyggare, genom att framhålla varors meningsfulla egenskaper (Ibid, s.38). Artikeln belyser den produktiva aspekten av konsumtion, och riktar uppmärksamheten till relationer mellan konsumenternas identitetsprojekt och påverkan av marknaden. Författarna lyfter fram konsumtion som konceptet av en berättande identitet som utgår från självuppfattning. I artikeln *Style Failure: Consumption, Identity and Social Exclusion* (2006) belyser Croghan, Griffin, Hunter & Phoenix sambandet mellan konsumtion och ungdomars identiteter i minoritetsfamiljer med olika etniska bakgrunder. Författarna argumenterar, utifrån detta samband, hur ungdomar hanterar frågor om stil och social utslagning i ljuset av det tryck som de upplever för att de skall "passa in" (Ibid, s.473). Artikeln belyser hur ungdomar kan fastställa sin status och trovärdighet inom sina kamratgrupper, och beskriver samtidigt deras försök att fastställa sin personlighet som individer. Att konsumenters identiteter konstrueras genom varumärken som stilmarkörer innebär att det är svårt för unga i minoritetsfamiljer att upprätthålla sådana identiteter, i förhållandet till deras ofta begränsade ekonomiska resurser. Ungdomars konstruktioner av stil och identitet kategoriseras under två rubriker "framgång" eller "misslyckande" (Ibid, s.464). Framgången förklaras med att vara populär, medan misslyckande är synonymt med exkludering och diskriminering. I analysen pekar författarna på att kontrollen av ungdomarna har blivit allt tydligare kopplad till varor och visning av stilar, även självkänsla och värdet av identiteter är intimt sammanflätade med dessa produkter. Fattigdom och begränsad tillgång till materiella resurser kan allvarligt begränsa ungdomars möjligheter att inta de potentiella tillgängliga identiteterna, och dessa ungdomar kan istället hamna i en form av utanförskap. Konsekvenserna kan alltså bli att unga drabbas av en social utslagning från de viktiga verksamheter som stöder deras sociala integration. Den alternativa stilidentiteten blir en varufierad, "Commodified", identitet (ibid, 476). Konsumtion blir den dominerande faktorn som genererar sanningen. Individer som inte

deltar i ”stilspelet” tar på sig en status för de marginaliserade positionerna, vilket förstås kan leda till olika former av motstånd, samt är en status som utgör den mest smärtsamma och minst eftertraktade sociala positionen för ungdomar.

2.2 Sammanfattning av tidigare forskning

Miles artikel (1996) lyfter fram konsumtionen som en viktig nyckel inom sociala relationer. Genom betoning av betydelsen av dessa sociala relationer speglar Miles komplikationer i utvecklingen av den individuella identiteten. Han belyser också vilken roll kulturella kontexter spelar i utvecklingen av ungdomars identiteter, ett faktum som i hög grad är relevant för föreliggande undersökning, trots att mina informanter inte fokuserar på märkeskläder, utan använder mode för att upprätthålla en image av ”vem de är” i relation till den vardagliga kultur som de existerar i. Modet som dominerar ungdomskulturen kan med rätt smak förvandlas till ett kapital när de unga handskas med konsumtionen som ett medel för vardagliga sociala interaktioner, som garanterar dem valet av ett utseende eller en image som är konsekvent och i harmoni med deras kamrater och samtidigt behålla ramen för deras individualitet. I Marion & Nairns artikel (2011) betonas konsumenternas identitetsprojekts relationer med marknaden genom att försöka anpassa varornas meningsfulla egenskaper till egna habitus. Sedan lyfter de konsumtionen som ett koncept av självberättande identiteter som utgår från självuppfattning. Detta utgår från en västerländsk kontext utan att hänsyn tas till andra påverkande kontexter, som är essentiella i mina informanters fall. Jag finner denna studie relevant då den hjälper mig att skapa en bakgrundsutfattning till den samlade empirin. Undersökningen stödjer uppsatsens antaganden om att modekonsumtion är en viktig del av flickors vardag i en ständig spänning mellan fasthet och förändring.

I artikeln ”Style Failure” av Croghan, Griffin, Hunter & Phoenix (2006) markeras sambandet mellan konsumtionen av de autentiska kulturella varorna och integrationen av de ungdomar med olika etniska bakgrunder i samhället, genom konstruktionen av varufierade identiteter baserade på materiella resurser. Unga med minoritetsbakgrund, som inte har tillräckligt ekonomiskt kapital hamnar i utanförskap. Detta är ett faktum som i hög grad är relevant för utgångspunkten i min frågeställning, om den viktiga roll som de kulturella varorna har i anpassningen till de andra. Mina informanter har samma resursmässiga brist som informanterna i Croghan, Griffin, Hunter och Phoenix artikel. Men de har även andra faktorer som påverkar deras integration och som gör det svårt för dem att konstruera nya identiteter baserade bara på materiella varor. De använder varorna för att förse sig med det

kulturella kapital som de saknar genom sina habitus och ursprung, för att de skall kunna röra sig över fältet med hjälp av de här kulturella varorna, som utgör ett erkänt kulturellt kapital mellan olika aktörer i skolan. I artikeln står det att konsumtionen av de genuina varorna (märkeskläder) är ett villkor för en minoritets individs framgång och integration. Däremot överskrider konsumenter i konsumtionssamhället de här restriktionerna, då det erbjuds olika alternativa val till de genuina varorna.

Enligt dessa författare innebär modekonsumtionen för de här ungdomarna ett konstant sökande efter identitet, och en gemenskap med de andra. Magnus Karlsson menar i sin artikel *Om rädslan att misslyckas* i antologin *Ensam tillsammans, sen modernitet, gemenskap, individualisering* (2005) att detta sökande förutsätter att individens självmedvetande uttrycks med ”*Jag är den ni vill ha mig till*” istället för ”*Jag är vad jag gör*”. Detta innebär att individen blir utifrånstyrd, eftersom han eller hon blir beroende av vad andra tycker och tänker om honom eller henne. Så att individerna intresserar sig inte längre för de andra för det de är, utan upplever de varandra som varor: där flyttar fokuset på individernas säljbara egenskaper (Karlsson, 2005, s. 86). Att vara gruppstyrd är ett hot mot individualitet och började uppfattas som en belastning i dagens samhälle som kräver en känslighet för andras beteende. Följderna är att man måste manipulera sin omgivning för att vinna gillande hos andra vilket har blivit en viktig angelägenhet i individens tillvaro, menar Karlsson (ibid, 86). Individen måste sträva efter det för att etablera sig i samhället genom att satsa på sin popularitet i gruppen. I detta försök riskerar han eller hon att förlora konkurrenskrafter utanför gruppens omgivning (ibid, 92). Ungdomarnas eget identitetsarbete har blivit mer belastat med jakten på gemenskap, samt fört fram en osäkerhet och oro som påverkar den mänskliga solidariteten menar Karlsson (ibid, 94).

3. TEORIER

3.1 Konsumtion och identitet

I föreliggande undersökning är utgångspunkten en samtida västerländsk kontext. Den här kontexten kan påverka oss på olika sätt t.ex. locka oss eller tvinga oss att göra ett val. För att förstå detta krävs att här görs en beskrivning av denna kontext. I Mike Featherstones *Kultur, kropp och konsumtion* (1994) finns en panoramabild av konsumtionskulturen. Featherstone visar i denna bok att estetiseringen av vardagslivet tillsammans med konsumtionen utgör den mest essentiella kärnan i dagens samhälle. Den här bilden av det sociala rummet kan ha stor betydelse för förståelsen av varför modet har blivit en av de viktigaste spelreglerna som alla informanter i föreliggande studie förhåller sig till. I denna studie används också

Zygmunt Baumans *Det individualiserade samhället* (2002). Där diskuteras ambivalens som ett resultat av moderniteten. Giddens är också viktig i denna kontext, då han beskriver identitetsskapande i dagens samhälle som mina informanter lever i.

3.1.1 Konsumtionskultur, en överblick

Vi lever i ett konsumtionssamhälle som kännetecknas av en kultur som inspirerar människor till att vara kontinuerliga konsumenter med alla lockelser som finns på marknaden. Featherstone använder sig av termen konsumtionskultur för att betona att varorna i världen, och principerna för deras struktur är central för förståelsen av dagens samhälle. Detta betyder enligt honom att fokus är delat på två plan, dels på symboliseringen och bruket av varor som kommunikatorer och inte bara bruksvaror, och dels på marknadsprinciper som är aktiva inom en livsstilsfär, de kulturella varorna och produktionssfären (Featherstone, 1994, s.69). Featherstone menar att konsumtion idag handlar om symbolkonsumtion, där konsumtionsvaror kopplas till tecken och symboler. Under nittioalet utvecklades den konsumtionskultur som var betydelsefull för Featherstones studier, eftersom denna utveckling alstrade ett nytt fenomen i dagens samhälle, nämligen uppkomsten av den nya medelklassen och den speciella gruppen inom denna klass som kallades för kulturförmedlarna (Ibid, s.33). Kulturförmedlarna kännetecknas av att de är experter på symbolproduktion, t.ex. konstnärer, modeskribenter, tv-producenter, reklamkampanjer, etc. De nya kulturförmedlarna har en stor roll i den nutida kultur som har frambringats av konsumtionslivsstilen. Featherstone (1994) refererar till Bourdieu, som talar om kulturförmedlarna som ”de nya intellektuella”. De är intresserade av livsstil, utseende, identitet, uppförande och nya upplevelser, i den mån att livet är en läroprocess. Deras inflytande kan synas i att de vanliga människorna som kan genomgå en självlärningsprocess för att undvika att bli klassificerad efter samhällsklassernas fixerade koder. De söker efter distinktioner mellan valet av olika livsstilar. Till följd av detta möjliga tillvägagångssätt blir speciella attityder och andra tecken på rikedomar inte ett monopol för ”de intellektuella”, utan blir även tillgängliga för nästan alla människor (Ibid, s.34).

Featherstone lyfter fram de subversiva strategier som används av de nya kulturförmedlarna för att legitimera nya fält och anpassa dem till de traditionella smaker som förkroppsligas av finkultur. Mode har kanoniserats som ett legitimt intellektuellt område för kritiker, uttolkare och populariserare (Ibid, s.80), och nya institutioner har etablerats för att spela in och bevara de kulturella produkterna, liksom nya tidskrifter som gör TV- och radioprogram populära,

(Ibid, s.81). Här betonar Featherstone vikten av reklam som har blivit ”den nya moralens beskyddare”, och lockade individen att delta i konsumtionen. Populärpress, TV och film sprider stiliserade bilder av människokroppen, som gör att dagens folkhjärte inte längre handlar om de mäktiga, utan de vackra (Ibid, s. 106).

3.I.2 Identitetsskapande i en ny samhällelig kontext

Anthony Giddens är en brittisk sociolog, känd för sin struktureringsteori och sina studier av det moderna samhällets olika fenomen t.ex. upplevelsen av identitet, intima relationer och politiska institutioner som kännetecknas av en ökad reflexivitet. Giddens utgår ifrån att aktörerna handlar rationellt inte bara med en praktisk, utan också en teoretisk förståelse av sin egen handling när det gäller ändamål och konsekvenser. Giddens anser att vardagslivet har blivit avtraditionaliserat. Han menar att detta inte innebär att aktörerna lever ett liv utan traditioner. Däremot upprätthålls traditionella förhållningssätt på icke traditionellt sätt, genom *valet* att följa dem. Traditionen legitimerar en social funktion. Traditionen omvandlas från att vara ett ofreflekterat kollektivt traderat handlingsmönster till att bli ett övervägt individuellt val (Engdal& Larsson, 2006, 70). Giddens (1999) nämner självet som ett ”reflexivt projekt”, med detta menar han att individen ständigt reviderar sin självberättelse. Individen väljer vem hon vill vara och vem hon vill att andra ska se henne som. Detta grundar sig på en serie beslut som individen fattar utifrån kunskap och erfarenheter som hon själv möter och påverkas av. Självets reflexiva projekt handlar om människans skapande och upprätthållande av identitet och självkänsla. Individen är medveten om sin livssituation och har möjlighet att aktivt påverka sin framtid (Giddens, 1999, s.95). I dagens samhälle tvingas individerna att själva ta större ansvar för att skapa sig själva. Den moderna världen erbjuder individen en mängd olika val, samtidigt som den ”erbjuder liten hjälp när det gäller frågan om vad man bör välja” (Ibid, s.101). Nu genomsyrar reflexivt tänkande samhället och gör att individer tänker över och igenom alla sina handlingar, med tanke på effekten av ett oavbrutet flöde av kunskap och information, eftersom det idag finns råd att få om precis allting (Ibid, s.104). De centrala frågorna för alla är: Vad ska man göra? Hur ska man handla? Vem ska man vara? Detta är frågor som besvaras genom att individen lever det liv som han eller hon väljer (Ibid, s.89). För självet består de viktigaste elementen i vardagslivet av val. Individen konfronteras med en komplexitet av olika val. Denna komplexitet kan konsumtionen lösa genom att erbjuda individen att följa en livsstil, eller så skapas istället en stor osäkerhet. Då individen(s vilja) inte är säker på vad den ska välja framtvings *ambivalensen*. Bauman konstaterar att ”i fenomenet ambivalens råkas och sammanfaller förnuftets tvivel och viljans

obeslutsamhet, åkommorna hos de två väsentliga beståndsdelarna i det mänskliga medvetandet” (Bauman, 2002, s.75). Ambivalensen enligt Bauman ” kan vara ett socialt fenomen, men var och en av samhällets individer konfronterar den ensam, som ett personligt problem” (Ibid, s.89).

3.2 Bourdieus handlingsteori, nyckelbegrepp

Inom samhällsvetenskapen har Bourdieu bidragit till kartläggningar och undersökningar av klassreproduktionen där han myntat nyckelbegrepp som kapital, habitus, fält, och distinktion för att förklara sin handlingsteori, som han kallar för dispositionell. Enligt Bourdieus teori finns olika *kapital* i fokus för aktörernas positioner. Kapitalet utgörs av symboliska och materiella tillgångar. Det symboliska kapitalet kan beskrivas som det som erkänns som värdefullt av olika sociala grupper. Det kulturella kapitalet är en form av det symboliska kapitalet, som dominerar i det sociala rummet (Broady, 1991, s.71). Centralt hos Bourdieu är förståelsen om hur de sociala positionerna innebär ett förkroppsligande av normer, som kan ta uttryck i det kulturella kapitalets form *habitus*, där dispositioner, handlingsförmåga och orienteringsmöjligheter är avgörande i ett fält. Termen habitus är för Bourdieu en beteckning för både nedärvda och förvärvade tillgångar. Då jag i föreliggande studie har undersökt relationen mellan mode och dess påverkan på de unga flickorna har jag framför allt utgått från Bourdieus begrepp: *det kulturella kapitalet*. Broady konstaterar att Bourdieus begrepp *habitus* inte kan skapas av en objektiv struktur, utan alltid i en specifik position. Människors habitus är formade av de liv de har levt, och habitus styr deras föreställningar och bidrar därmed till att den sociala världen återskapas eller ibland förändras. Denna formulering utgår hos Bourdieu ifrån begreppet förkroppsligande, istället för begreppet internaliserande i socialisation (Ibid, s.228). Utifrån detta synsätt är habitus ett system av dispositioner som är nedlagt i kroppen, som kan strukturera människans verklighet och gör att hon upplever verkligheten på sitt eget sätt. Bourdieu menar att ett givet habitus möjliggör ett bestämt register av strategier som, alltid i relation till de aktuella omständigheterna, ger människorna ett bestämt spelrum, en betingad frihet. I vissa sociala kontexter kan individens habitus passa, och i andra sociala kontexter kan en individs habitus göra att friktion uppstår. Människor med starkt habitus kan omvandla de givna sociala villkoren, medan individen, om de sociala villkoren är starkare, kan påverkas att fly fältet eller så kan individens habitus modifieras i efterhand (Ibid, s.228, 231). Fältet är det sociala rummet, kodifierat med specifika regler och värderingar. Fältet har stor betydelse för att det är en arena för aktörernas handling. Ett socialt fält innebär: ”ett system av sociala relationer mellan

positioner som innehas av institutioner eller speciella individer som strider om något som är gemensamt för dem” (ibid, 266). Skolan utgör det sociala fältet i föreliggande studie, och där finns det specifika spelregler, samtidigt är detta fält en del av samhället. I *Skola, ideologi och samhälle* (1977) förklarar författarna detta så här: Utbildningssystemets pedagogiska praktik uppvisar en funktionell dubbelhet, som å ena sidan har en konkret inlärningsmässig funktion. Å andra sidan ingår denna *tekniska* funktion (praktiker) alltid i en uppsättning externa relationer, som definierar den sociala funktionen (Berner& Bourdieu, 1977, 52). Berner& Bourdieu (1977) lyfter också det centrala hos Bourdieu och Passeron, nämligen utbildningssystemets starka prioritering av ett bestämt förhållningssätt till kulturella fenomen i allmänhet och till inlärningsprocessen i synnerhet. Detta tyder på systemets avhängighet av faktorer som finns utanför skolans system. Detta förhållningssätt till kulturen beror till stor del på att de undervisade inte bara assimilerar de strukturer som systemet tvingar på dem, utan att de är omedvetet inställda på det, även om detta för en stor grupp vidkommande innebär en förhållandevis tidig utstötning ur systemet. Den centrala faktorn i denna process är individens habitus som fungerar som en matris för individens sätt att uppfatta situationen och hur individen agerar (Ibid, s.53).

3.2.1 Symboliskt våld

Bourdieu menar att habitus följer av individens inkorporering av individens bakgrund. Mot den bakgrunden spelar de olika sociala faktorerna en stor roll i konstruktionen av aktörernas habitus. Denna konstruktion behöver belysas med hjälp av ett annat av Bourdieus nyckelbegrepp: nämligen symboliskt våld. För Bourdieu innebär det symboliska våldet:

Symboliskt våld är ett sätt att påtvinga ett system av symboler och mening (dvs. kultur) på grupper eller klasser på ett sådant sätt att de upplevs som legitima. Denna legitimitet skymmer de maktrelationer som gör det möjligt för införandet att lyckas. I den mån det accepteras som legitimt, bidrar kulturen med egen kraft till att behålla dessa maktrelationer och bidrar på så sätt till deras systematiska reproduktion. Detta uppnås genom en process av misskännande: den process där maktrelationer inte uppfattas för vad de objektivt är, utan i en form som gör dem berättigade i betraktarens ögon (Jenkins, 2002, s.104).

Bourdieu menar att effekterna av det symboliska våldet (etniskt, genusmässigt, kulturellt, språkligt etc.) inte följer det medvetna tänkandets logik, utan verkar via det perceptions-, värderings- och handlingschema som ingår i habitus och som, bortom medvetna beslut och viljekontroll, lägger grunden för en kunskapsrelation som är ogenomskinlig för sig själv (Bourdieu, 1999, s.51). När kommunikationen sker med den oreflekterade acceptansen från

de dominerandes sida, kan vad Bourdieu kallar *misskännandet* bli omfattande, såsom i utbildningssystem och vad gäller fenomenet mode. Dispositioner (habitus) går följaktligen inte att skilja från de strukturer som producerar och reproducerar dem, såväl hos män som hos kvinnor. För kvinnor bidrar de här sociala betingelserna till att allt i tillkomsten av deras habitus att använda den kvinnliga erfarenheten av kroppen till att göra *kroppen för andra*, att innebära en ständig utsatthet för objektivering, genom andras blickar och tal. Kvinnans förhållande till den egna kroppen reduceras till en *kroppsbild*, där den subjektiva föreställningen (self-image) är förknippad med en bestämd grad av självuppfattning (self-esteem) vilka genom en agent har inflytande på andra, eller vad Bourdieu kallar *Det kvinnliga varat som varseblivet vara* (Ibid, s.78).

3.3 Reflektion över teorierna

När jag har formulerade problemet i denna studie funderade jag på vilka empiriska data som skulle behövas? På vilket sätt kan empirin leda fram till en lösning på problemet? Från början hade jag en föreställning om min studie som helhet, alltså har jag valt empirin utifrån problemformulering, syfte och forskningsfrågor genom att lyfta fram det som berör identitet, modekonsumtion och kommunikation. Detta för att få en förståelse för hur intervjupersonerna använder sig av modets väsentliga symboliska laddning i syfte att skapa kommunikation med andra individer i skolmiljö. Följaktligen har jag valt att bredda mina teoretiska referensramar, de olika litterära som jag nämnde i inledningen, till att överspanna och belysa de tre nämnda frågorna. Där finns data som har varit ett stöd för mig under studien och har bidragit till en ökad kunskap och förståelse kring de relevanta frågor som ungdomar brukar stöta på i dagens samhälle. Vidare har mitt sökande efter lämpliga vetenskapliga artiklar försett mig med nya begrepp som visade sig gångbara och relevanta i analysen, nämligen habitus, fält och kapital, vilka har lyft fram och lagt till andra aspekter i intervjupersonernas bakgrund i rampljuset. Detta fick mig att komplettera mina teoretiska referensramar med Bourdieus handlingsteori och dessa begrepp. När jag slutligen utförde mina intervjuer dök många frågetecken upp runt intervjupersonernas handlingsmönster som har ifrågasatt mina teorier, där de här teorierna inte pekade ut de empirier som argument, eller orsak att tro på det som lyfts (Dannefjord, 1999, s.9). Mina data pekade ut ett annat problem, nämligen att de här flickorna föreställer sig att de har fria val, medan de väljer dem utifrån andra faktorer som skapar lite balans i de två verkligheterna som de rör sig i, vilket påverkar deras val samt deras handlingar i skolmiljö där de skiljer sig markant från de andra aktörerna i skolmiljö. Jag kom fram till att de var övertygade om sina fria val, medan de i

själva verket har valt på grund av andra faktorer som dominerar deras sociala liv. Vid denna punkt funderade jag på möjliga nya begrepp som skulle hjälpa mig att se saker i den verklighet som jag har valt att studera. Den första ledtråden hittade jag i de dolda egenskaper som relaterar till habitus som kan skapa falskt medvetande hos aktörerna. Plötsligt förstår jag varför en av mina intervjupersoner följer sin mammas smak när hon köper kläder trots att mamman inte tvingar henne, och varför den andra väljer ett speciellt mode och väljer bort det andra. Den andra sidan av den sociala verkligheten som mina empirier pekat ut var den klyftan mellan det som intervjupersonerna vill ha och det som de får, samt de dubbla värderingar mellan hemmet och skolan när det gäller valet av mode för dem, misskännande har också spelat en stor roll med att skapa detta, nämligen Baumans begrepp; *ambivalens*. Ambivalensen kunde jag läsa mellan raderna under intervju samtalen, och då kunde jag känna påverkan i deras identitetsbildning och deras sociala integration.

4. METOD

Syftet med en studie är avgörande för vilken slags metod som används. Problemets formulering är grunden för om jag väljer en kvantitativ eller kvalitativ metod. Om forskaren har för avsikt att förstå människors sätt att resonera eller reagera, eller att särskilja varierande handlingsmönster, så är en kvalitativ studie passande (Trost, 1997, s.15). Forskaren bör också utgå från en egen frågeställning; Om frågeställningen handlar om hur ofta, eller hur många så skall forskaren göra en kvantitativ studie. Om frågeställningen däremot handlar om att förstå eller hitta mönster så skall forskaren göra en kvalitativ studie (Ibid, s.16). En kvalitativ metod är därför mer passande för min undersökning då mitt syfte och min frågeställning handlar om att förstå och hitta handlingsmönster hos unga människor i fråga om modekonsumtions. Utifrån detta har jag använt mig av kvalitativa intervjuer är för att ta reda på, upptäcka, förstå, lista ut beskaffenheten eller egenskapen hos någonting (Svensson& Starrin, 1996, s.53). Men det är inte detta som är det mest typiska för metoden, utan det är tillvägagångssättet att samla data menar Denscombe. Utifrån detta görs intervjun ansikte mot ansikte vilket ger plats för mer djup i svaren (Denscombe, 2000, s.243).

4.1 Urval

Intervjubaserade undersökningar genomförs i allmänhet med färre människor, vilket betyder att valet av informanter vid intervjuer snarare kommer att grunda sig på icke sannolikhetsurval (Denscombe, 2000, s.142). Det finns inga fasta allmänna regler enligt Denscombe som forskaren skall följa för att välja intervjupersoner. Det är syftet och

frågeställningen i själva undersökningen som ska reglera urvalet. Forskaren skall välja intervjupersoner medvetet efter något speciellt som de kan bidra med och som forskaren söker. Tyngdpunkten ligger på att välja nyckelpersoner på området: ålder, genus och etnicitet. Då mitt syfte var att studera modekonsumtionen hos unga arabiska flickor blir denna kategori som består av personens ålder, det kvinnliga könet och arabisk etnicitet vägen till de rätta personerna. Jag har valt de åtta personerna motiverat av den dualism de har i deras sociala bakgrunder, samt för att få så mycket mångfald som möjligt inom ramen för de kategorier som jag har använt mig av i urvalet. Denna metod kallas för ett strategiskt urval (Trots, 1997, s.106). Jag frågade också två andra flickor i gruppen, som bar slöja, om de kunde ställa upp för intervjuer, men de svarade nej, eftersom de inte ville tala om sina personliga liv.

4.2 Tillvägagångssätt

Jag fick kontakt med mina informanter via två av mina kolleger som arbetar som modersmåls lärare i två kommuner i västra Sverige. Detta gjorde det lätt för mig att få kontakt med deras elever i gymnasiet efter att de hade blivit informerade om undersökningen. Dessa lärare hjälpte till lite med att fråga rätt personer som skulle vilja ställa upp för intervju; de som hade intresse för mode och de som kunde prata mer om det. Detta har jag observerat under genomförandet av mina åtta intervjuer. Intervjuerna har genomförts på svenska efter mina informanters val, eftersom de kan uttrycka sig bättre på. Intervjuerna har ägt rum på olika platser beroende på mina informanters förslag. Trost (1997) menar att platsen skall vara lämplig, några åhörare skall inte finnas för att miljön skall vara så ostörd som möjligt. Dessutom skall den intervjuade känna sig trygg i miljön, (Trost, 1997, s.42). De fem intervjuer som ägde rum i de intervjuades hem utgjorde inte tillräckligt ostörda platser, då det vid två tillfällen kom gäster under intervjutiden och vi fick vänta ett tag för att sedan lämna vardagsrummet och förflytta oss till den intervjuades rum. Resten av intervjuerna, som jag genomförde på stadsbiblioteket gick bra. Då blev vi inte störda av någon i grupp rummet som jag hade bokat för detta syfte. Anledningen till att jag intervjuade så många personer var att det helt enkelt behövdes en större grupp för att ta reda på det jag ville veta (i enlighet med Kvale, 1997, s.97). Under förberedelsen till intervjuerna hade jag kontakt med mina informanter var och en för sig, för att fråga dem om de accepterade att jag använde mig av diktafon för att spela in intervjun, de accepterade detta och gav mig sitt godkännande.

4.3 Kvalitativ intervju

För min studie har jag använt mig av kvalitativ metod i form av kvalitativa intervjuer. Den kvalitativa intervjun är enligt (Kvale, 1997) en unikt känslig och kraftfull metod för att fånga erfarenheter och innebörder ur personernas vardagsvärld (ibid, s.70). Ämnet för den kvalitativa forskningsintervjun är intervjupersonens livsvärld och hennes relation till den. Syftet är att beskriva och förstå den intervjuades upplevelser och sitt förhållningssätt till de olika upplevelserna, (Ibid, s.34). Modekonsumtion är ett centralt tema i min undersökning om arabiska flickors livsvärld, och intervjuerna försökte beskriva och spegla den roll som konsumtion och mode spelar för dem. Innan intervjuguiden konstruerades hade jag förberett mig genom att vara väl inläst på mitt ämnesområde och ett klart och tydligt syfte fanns formulerat (i enlighet med Trost, 1997, s.48). Den allmänna intervjuguiden är den som kallas semistrukturerad intervjuguide. Guiden skall vara en översikt över de ämnen som ingår i undersökningen. Enligt Kvale (1997) kan varje intervjufråga bedömas både tematiskt och dynamiskt. I tematisk bedömning bör forskaren ta hänsyn till att frågorna skall vara relevanta till forskningsämnet. I dynamisk bedömning bör forskaren ta hänsyn till att det mänskliga förhållandet med intervjupersonen är knutet till syftet och frågeställningarna (Ibid, s.86). För att bygga ut en berättelse i min undersökning försökte jag uppmuntra mina informanter att fortsätta även om de kände att de hade pratat för mycket. Samt att välja ut ett tema eller en fråga i en händelse som skulle kunna föra berättelsen framåt, (Gillham, 2010, s.60). Inför intervjuguide förberedelse har jag tagit hänsyn till att utveckla formen av frågorna för att utöka fokuset på teman. Samtidigt har jag använt mig av öppna frågor och utforskande frågor i de delar som är mindre strukturerade och som inte behöver vara förutbestämda och styrande (Ibid, s.39). Jag tänkte också på att formulera olika frågor på ett enkelt sätt när det gäller språket för att intervjupersonerna skulle förstå frågorna och för att öka interaktionen mellan mig och dem, på det sättet uppmuntrade jag mina informanter att berätta om sina tankar och upplevelser (jfr Kvale, 1997).

4.4 Analysmetod

Magnus Karlsson menar i sin artikel *Det levda samhället* i antologin *Uppdrag: forskning* (2008) att sociologin måste problematiseras, genom att studera sociala relationers inre kvaliteter, där varje socialt fenomen kommer från anpassningsprocessen mellan det inre och det yttre (Karlsson, 2008, s.143), forskaren bör redogöra för både situationens objektiva faktorer och den subjektiva tolkningen av samma situation vid utförande av kvalitativa

sociologiska analyser (ibid, s.137). Analyser av livshistoria alltså socialt liv, som hjälper forskaren att förstå sociala processer och kulturella särdrag som är svåra att fångas med andra metoder, måste utgå från vissa kriterier vilka gör det möjligt att få kontroll över en forskningsprocess (ibid, s.146). Karlsson lyfter fram de här kriterierna: att betrakta individen som en del av kulturens utveckling, att fokusera på kroppens roll, att peka på familjens roll som överför kulturen, att betona socialisationsprocesser, att framhäva den sociala situationen, och slutligen att livshistoriematerialet måste organiseras och begreppen tydliggöras (Ibid, s.149 -153). Utifrån de här kriterierna och med hjälp av mitt syfte, frågeställningarna och den teoretiska ramen utformade jag två övergripande teman. Det första temat är ”Påverkan” som handlar om samhällets och medias påverkan på valet, och den sociala bakgrundens och habitus påverkan på valet. Det andra temat är ”Modeupplevelse, handling och samspel” som handlar om betydelse av mode, val och att samspela rätt i olika praktiker. Dessa teman låg som grund vid utformandet av intervjuguiden som på så sätt styrde intervjuprocessen. Jag presenterade ett tema i taget under intervjuerna, med ett antal frågor som var kopplade till varje tema. Intervjuerna transkriberades och jag började analys- och kodningsprocessen med att läsa igenom samtliga transkriberingar för att få en helhetsbild över materialet. Tillvägagångssättet med på förhand utformade teman med tillhörande intervjufrågor underlättade kodningen och analysen av materialet då jag kunde identifiera vilka svar som hörde till vilket tema. Sedan kodade jag samtliga transkriberingar efter de två teman i särskilda papper. Alla citat som var viktiga samlades med de teman där de tillhörde. Denna analys- och kodningsprocess underlättade arbetsgången då jag ville göra jämförelser mellan mina informanter för att hitta det som de hade gemensamt, men även det som skilde dem åt, samt för att få mer djup i svaren (Denscombe, 2000, s.243).

Den hermeneutiska vetenskapsteorin ligger till grund för min analys av materialet. Redan under intervjun hade jag som forskare användning för den hermeneutiska metoden, dels i form av inlevelseförmåga, dels vad det gäller tillämpningen av hermeneutiska principer (Svensson& Starrin, 1996, s.188). Hermeneutiken kräver att intervjuaren har tillräckligt med empatisk förmåga så att han eller hon kan leva sig in i den intervjuades upplevelsevärld; eller livsvärld och att ett autentiskt samtal kan uppstå mellan dem, ur vilken viktiga och betydelsefulla informationer kan komma fram. Intervjuarens kännedom i det ämne eller tema som intervjun handlar om är en nödvändig förutsättning för ett meningsfullt samtal, där de rätta frågorna ställs och de adekvata svaren ges. Denna kunskap utgör en viktig del av

den referensram som behövs för såväl en autentisk intervjudialog och för tolkning av intervjudata. Hermeneutiken är följaktligen dubbelt relevant för intervjuforskning; dels genom att belysa den dialog som skapar de intervjutexter som ska tolkas och dels genom att förklara den process där intervjuarna tolkas, vilket enligt Kvale kan uppfattas som en dialog eller samtal med texten (Kvale, 1997, s.49). En viktig hermeneutisk princip är att varje tolkning eller förståelse kräver och förutsätter en förförståelse. Samtidigt bör tolkaren vara medveten om den hermeneutiska cirkelns princip, där förståelsen ökar när textdelar relateras till helheten, texten och texten till kontexten, och vice -versa (Svensson& Starrin 1996, s.189).

4.5 Metoddiskussion

En av de invändningar som finns mot den kvalitativa forskningen är att den inte kan generaliseras, eftersom det i regel endast finns ett fåtal intervjupersoner. Den andra invändningen är att den inte är giltig (valid) eftersom den förlitar sig på subjektiva intryck, (Kvale, 1997, s. 260,261). I min studie är jag inte ute efter att generalisera, utan jag vill komma åt just de subjektiva intrycken vad gäller mode och konsumtion. Mina frågor skall därför vara så öppna som möjligt, för att jag vill ta emot spontana informationer om företeelser som konsumtion och mode och vilka attityder informanterna har till detta. Öppenheten innebär inte enligt mig att frågorna inte har någon riktning. Det är viktigt att jag som intervjuare vet vad jag är ute efter och koncentrerar mig på detta. Den typen av öppna frågor som är speciellt relevanta för kvalitativa intervjuer i min studie är frågor som fokuserar mer på den subjektiva upplevelsen hos informanten, (Starrin & Renck, 1996, s.63). Jag sade till de unga flickorna: Berätta lite hur du upplevde mode i början av din ungdom. Denna öppenhet är viktig för att de intervjuade ska känna sig trygga. Den tredje invändningen är att den kvalitativa forskningen inte är trovärdig, utan snedvriden. Detta kan komma både från forskaren och från intervjupersonen, eftersom det mellanmänskliga samspelet påverkar resultaten. Jag har varit uppmärksam på mina egna och mina intervjupersoners eventuella inflytande, för sådana inflytanden skall erkännas, eftersom detta subjektiva perspektiv kan belysa särskilda aspekter av de undersökta fenomenen, samtidigt som de kan lyfta fram nya dimensioner som bidrar till skapande av kunskap (Kvale, 1997, s.25, 89).

5. ANALYS

I detta avsnitt redovisar jag resultaten av de intervjuer som jag har gjort, uppdelade i

identifierade teman, genom text med tillhörande citat, vilka fungerar som förtydliganden av det som står i texten. Ibland har jag valt fler citat för att ytterligare belysa olika synsätt som framkom hos mina informanter. Alla informanter har fiktiva namn för att uppfylla konfidentialitetskravet (i enlighet med Trots, 1997). Min förståelse för informanternas upplevelser av modekonsumtionsvalen har gått via fokuseringen på påverkan, upplevelse och samspel. Min huvudsakliga frågeställning var:

Hur används modekonsumtion som ett sätt för att integrera sig i en svensk skolmiljö?

För att besvara ovanstående frågeställning eftersträvas i analysdelen en belysning av hur påverkan sker, av informanternas kontext, bakgrund, habitus, samt att ge en bild av vilken betydelse mode har för informanterna, och visa hur modet används i samspelet i det aktuella sociala fältet.

5.1 Påverkansfaktorer på informanternas konsumtionsbeteende

Alla informanter i min studie lever i det svenska samhället, och de bor fortfarande hos sina familjer. För att förstå flickornas handlande är det rimligt att belysa alla faktorer som påverkar flickornas val av mode, de faktorer som finns i flickornas omgivning hemma och ute.

5.1.1 Samhällets påverkan, media

Kulturen representerar en auktoritet som har en legitim makt. Denna legitimitet föreskrivs av majoriteterna i samhället så att deras normer dominerar medan andras blir dominerade. I kapitel 3 återgavs en bild av det samhälle mina informanter lever i, dvs. jag har redan nämnt vilka konsekvenser det skulle kunna få i individernas liv. Här är det av vikt att konstatera att påverkan inkluderar alla individer men på olika sätt. Konsumtionen är det mest påtagliga fenomenet i konsumtionskulturen. För informanterna handlar detta fenomen främst om modekonsumtion som för dem, till stor del, hänger ihop med kläder. Rula berättar om det så här:

Jag köper nya kläder ungefär en gång i veckan, nästan varje lördag när jag ut med min mamma. [-] kläder och mode har ett stort utrymme i mitt liv, eftersom jag mår bra när jag köper nya kläder. Jag gillar variation, jag gillar inte att ha på mig samma kläder varje vecka, jag gillar att byta, jag gillar att ha olika stilar. Jag vill inte vara en person.

Andra informanter berättade att marknadens lockelser framtvingar köpen av nya kläder

kontinuerligt. Det verkar då enbart handla om modekonsumtion (kläder). Rima berättar:

Om jag vill köpa en jacka tittar jag framför allt på modet, jag bry mig inte om, om den är av hög kvalitet, det som lockar mig är att den är trendig.

Citaten kan kopplas till Featherstones (1994, s. 69) konstaterande att konsumtionen idag handlar om symbolkonsumtion, där konsumtionsvaror kopplas till tecken och symboler, samt betraktas som upplevelse (mode). I samhället spelar media stor roll i att skapa lockelse samt påverka valet av inköp. Bourdieu beskriver i (Bauman, 2002, s.69) hur skapandet av behov i den moderna kulturen träder in i den normativa regleringens ställe, hur reklamen ersätter den ideologiska manipulationen och förförelsen ersätter kontrollen och tvånget.

Informanterna har vuxit upp nära klädkedjor och modebutiker i olika städer, så de fick tidigt upp ögonen för mode, och de följde modet redan från den tidiga ungdomsperioden. Nadja berättar hur hon började välja den mode som passade hennes smak:

Ja, reklam spelar stor roll i mitt val, jag följer även modetidningarna, sedan skapar jag min stil med inspirationen jag har fått.

Rula lockas av skyltfönster:

Jag behöver inte kolla på en tidning för att veta vad jag vill ha. Jag behöver inte kolla på TV. Det enda som kan locka mig är skyltfönstren som om de har en fin tröja som sitter i ett skyltfönster. Den tycker jag om. Då går jag och testar den. För jag är både kort och lite mullig, så det är väldigt svårt för mig att kunna passa i kläder som passar modellen, en modell är lång och smal, så bara för att den sitter fint på henne behöver den inte sitta fint på mig. Och så tänker jag.

Riham berättade att hon har påverkats mycket av reklamen i början av hennes ungdom, då köpte hon dyra kläder som ibland inte passade henne. Nu har hon begränsat sig till att få inspiration från en modeblogg; som tillhör hennes väninna:

Jag följer modebloggen, då försvinner inte min stil och min personlighet

Huda känner att hon är påverkad av den reklam som hon ser överallt i TV eller tidningar:

Man blir påverkad, även om man vill låta bli.

Sanaa följer reklam. Hon menar att reklamen är en hjälp för henne att följa stilen som är populär just nu, samt att det sparar henne tid att välja:

Ja, reklam spelar stor roll i mitt val, jag följer även modetidningarna, sedan skapar jag min stil med inspirationen jag har fått.

Citaten visar att reklam påverkar, vare sig individen vill det eller inte (Giddens, 2002). Men en stor del av aktörerna accepterar kulturförmedlarens roll eftersom de är experter på symbolproduktion, som hjälper dem att få råd om de mer attraktiva kulturella varorna, som i sin roll ökar flickornas kulturella kapital. Denna reklam kan anses ha trängt in i vardagen i olika former, och fått effekten att den når aktörerna, och det kan vara lämpligt att knyta den till Bourdieus symboliska våld, eller den inverkan, som utövas av trendsättarna på de andra aktörerna i fältet. Den här typen av inverkan kan ske via kulturförmedlarna, eller filmstjärnor.

5.1.2 Påverkan av bakgrund, familj och habitus

I denna fråga har jag använt mig av Bourdieus begrepp habitus för att belysa kopplingen mellan mina informanternas kulturella bakgrund i arabiska familjer och deras val av mode. I inledningen beskrevs att den arabiska kulturen skiljer sig bort emot den svenska kulturen, i sin syn på kvinnan. Den arabiska kulturen, enligt min åsikt, kan ses som ett traditionellt samhälle som begränsar kvinnors möjligheter att vara självständiga. Under socialisationen har flickorna anammat familjens normer och värderingar. Påverkan kan manifesteras sig också när de konstruerar habitus med normer, regler, förbud och påbud. Enligt min mening intar kvinnan i den arabiska kulturen en lydig hållning, talar med sänkt röst, ler men skrattar inte högt. Hon skall visa att hon är blyg i mäns tillvaro. De arabiska flickorna i föreliggande studie utgör inga undantag till det som just nämnts, men påverkan från det svenska samhället tar vid och dominerar i skolan, där det sociala samspelets kontext ändras, så att nya grundprinciper, som utgör mönstret i den nya miljön, förmedlas under den sekundära socialisationen. Detta blir en rutin i de arabiska flickornas vardagsliv, en socialkompetens. Men de dubbla verkligheter som dessa flickor lever i, gör att deras språngbräde för interaktion och rolltagande tar lite annorlunda form i deras vardagliga liv. Detta gör att habitus inte tar kollektiv form, utan blir mer individuellt.

Rula berättar om sitt sätt att välja mode så här:

Generellt är jag mest med min mamma när jag väljer kläder, visst finns det kläder hon väljer ut åt mig och det eller hon säger att det är kult, men hon säger det av ärlighet. Hon säger inte du får inte det, utan det är mer nej det passar inte dig och det kan vara kläder som är fula. Jag pratade väldigt mycket med min mamma om det och min mamma hon tycker att jag alltid såg fin ut så hon fick mig faktiskt att övertyga mig och jag älskar speglar så att kolla mig i spegeln några gånger om dagen hjälpte till slut även om jag tyckte att jag var ful hela tiden.

Mellan raderna i detta citat kan utläsas att Rula har begränsade möjligheter att välja. På ett omedvetet sätt accepterar hon sin mors sätt att övertyga henne om vad som passar henne och inte. Med moderns råd och med hjälp av speglarna väljer hon sedan själv bland de redan utvalda kläderna. Detta kan relateras till Bourdieus misskännande, en situation som uppstår vid kommunikationer med oreflekterad acceptans från den dominerades sida. I den här situationen är det familjen som dominerar och modern är en representant för familjen.

Riham var den enda invandrarflickan i sin skola, med Bourdieus ord har hon vuxit upp med starka sociala betingelser, vilket så småningom fick henne att modifiera sitt habitus för att utveckla en svensk smak, samtidigt distanserar hon sig från de moden och färger som förknippas med arabiska flickors smak, flickor och stilar som hon mött under olika resor till sitt hemland. Hon beskriver sin stil:

Det är den här stilen jag har nu. Den är ganska neutral det är inte liksom i mellanöstern där vi klär oss i färger och smycken som är neutrala och när man är yngre då letar man efter vad man är.

I svaret på frågan om de nya trenderna svarade Riham att hon är ambivalent till de nya trendiga stilarna. Hon kan inte följa dem direkt utan måste först se att de har anammats av de andra i gruppen:

Nej, jag gillar att prova först t.ex. jag hade aldrig tyckt om höga byxor, jag tyckte det var så fullt med höga byxor: det gamla modet att man hade höga byxor som gick upp till midjan, det var det fulaste jag visste innan. Nu har jag bara höga byxor. Jo, ja det gäller att prova och se om man verkligen gillar det eller inte. Så nu har jag oftast höga byxor.

Att Riham är ambivalent när det gäller det nya modet beror på hennes smak som inte accepterar detta mode å ena sidan och på hennes strävande efter gruppintegration å andra sidan. I och med att hon blir övertygad kan det antas att mode för henne är ett medel för kommunikation.

Riham berättar om sin upplevelse från en situation då hon tog avstånd från en flicka som kommer från hennes eget land, eftersom hennes kläder visade på dålig smak:

Hon klädde sig konstigt. [-]. Jag hörde min kamratgrupp snacka skit om henne. Jag sa aldrig att vi kommer från samma stad.

Vissa informanter avstår från vissa moden som inte passar de arabiska normerna, särskild de mer ”avklädda kläderna”. Samar, Nadja och Rula bortförklarar detta med att de inte tar på

sig ”nakna” kläder för att inte skada familjens anseende och ära i andra arabiska familjers ögon. Deras svar var detsamma:

Kläder som inte passar min kropp men det kan även vara för naket så som vilka föräldrar som helst vill man ju inte helst att barnet ska gå runt med helt nakna kläder.

Om jag vill ta på mig en kort kjol, så brukar jag ta på mig svarta tights utan fot. Så håller jag mig till modet.

I det första citatet skiljer Riham mellan ”den goda kulturella viljan” och ”känslan för distinktionen” (Bourdieu, 1993, s.20). De andra citaten visar att flickornas bakgrund har helt olika relationer till de kulturella föreställningarna i ett västerländskt samhälle så att de agerar i takt med sitt eget habitus.

Flickorna känner sig determinerade av den svenska dominerande kulturen, genom att reproduktionen av det kulturella kapitalet baseras på reproduktionen av den västerländska kulturen. Effekten blir att de känner sig osäkra och kanske negativa till sin egen kultur. I ambivalensen kan det till och med uppstå en avsmak för den arabiska kulturen. Samar och Nadia och Rula har visat samma avståndstagande attityd till ”nakna” kläder. Men de är ännu mer ambivalenta och avståndstagande till sin egen kultur. Detta beror på att de inte kan agera fritt på den första eller den andra kulturen i förhållande till deras kroppsliga dispositioner som de har förvärvat under konstituerandet av sitt habitus å ena sidan, och det symboliska våldet från båda kulturer å andra sidan. I det sista citatet kan jag påstå att både de både den ambivalens och det misskännande som utlöser de praktiska handlingarna, genom vilka de dominerade, bidrar till sitt eget behärskande, och det tysta accepterandet av de förelagda gränserna, tar form i kroppsliga emotioner som skam, blyghet och skuldmedvetenhet (Bourdieu, 1999, s.52).

5.2 Modeupplevelser, handling och samspel

5.2.1 Upplevelser av modet

Modet tar, som tidigare nämnts, en stor plats i informanternas vardag. Modet blir ett sätt för informanterna att visa sig själva och sina identiteter, och att förmedla olika budskap; men denna betydelse varierar. Riham berättar vilken betydelse modet har i hennes liv:

Det betyder mycket, för det speglar vem jag är. Alltså jag följer inte modet, utan jag följer det jag tycker är fint. Lite följer man alltid modet ”det är alltid mode på visst sätt” men man tar ju på

sig det man tycker mest om. När man var yngre då var det mode, man skulle följa allting som var på tv. Men ju äldre man blir desto mer tar man på sig vad man själv tycker om.

Här visar citatet vikten av den materiella ramen för Riham, modet som ett sätt att uttrycka och visa sig (Giddens, 1991). Samtidigt visar hon att hon har börjat befria sig från modets makt, och att hon har börjat reflektera över det som passar henne eller vad som inte passar.

Sanaa som har en annan social betingelse hemma, delar inte de andra flickornas uppfattning. Hon vill klä sig i de moden som är aktuella för alla andra ungdomar i hennes ålder. Samtidigt vill hon sticka ut från de andra arabiska stilar som hennes väninnor har:

Meningen är att man ska sticka ut, jag vill inte ha på mig mammas kläder; nej, jag vill ha på mig en kort kjol, jag har ju fin kropp, jag vill klä mig efter min smak, inte efter andras.

Citatet visar att Sanaa söker distinktioner via en öppenhet för ett fritt val av olika mode, vilket kan ställas i relation till hennes uppväxt i en otraditionell familj. Detta faktum kan antas ha gjort att hon förstår och accepterar fältets spelregler för att närma sig stilarna hos merparten av de infödda svenska flickorna.

För Huda betyder mode att ”hänga med de andra i stil, och färger”.

Det är tydligt att estetiken som modet erbjuder, lockar flickorna att följa det. Moden gör att de blir sedda av de andra, modet ger en bild av dem, samt gör dem nöjda i deras vardag. Citaten belyser också vikten av mode som ett sätt att öka flickornas kulturella kapital, genom att försöka anpassa varornas meningsfulla egenskaper till det egna habituset (Miles, 1996).

5.2.2 Rätt val är att samspela rätt i olika praktiker

För att aktörerna skall ha en känsla av tillhörighet till det samhälle som de lever i, behöver de integrera normerna i skolan och i hemmet, så att de hittar en gemensam utgångspunkt för deras praktiker hemma och i skolan. Det är viktigt att hitta de faktorer som bygger broar mellan de två miljöerna för att aktörerna ska uppleva att de lever i kulturell och social jämvikt. På så vis underlättar det om inte aktörernas ackumulerade kulturella kapital motsätter sig de kulturella normer och sociala värderingar som gäller i skolan och i samhället. För att aktörerna inte ska hamna i ett kulturellt vakuum, måste de hitta en genväg till att äga det kulturella kapital som erkänns i skolan. Detta handlar inte bara om språket och undervisningen, utan rymmer även andra sociala fragment som integreras i en individs

skolgång. Konsumtionssamhället erbjuder ”hjälp” med att föreslå olika kulturella varor som kännetecknar det rådande samhället. Dessa kulturella varor kan förse de unga med den materiella ram som ersätter bristen på själva kulturella kapitalet. Många ungdomar är medvetna om detta, och de blir mer och mer intresserade av mode.

Huda tycker att det finns många eleganta flickor och pojkar på hennes skola som hon tycker är attraktiva. Samtidigt har hon lärt sig att bli mer intresserad och uppmärksam på att följa mode genom egna iakttagelser av sin omgivning:

Man kan ju säga att/satt mig/ i grupp kanske, så ser man hur de sitter och pratar om folk som går förbi liksom med vissa kläder. Men jag har aldrig hört de snacka om mig liksom, annars skulle jag veta, alltså om någon brukar snacka om. [- - -] Jag har aldrig haft svårt komma in i grupper. Jag tycker att det är orättvist att de dömer folk efter kläder, men det händer.

Huda anser att mode är ett sätt att bli accepterade eller utesluten av en grupp. Hon inser också modets roll som en viktig spelregel på skolans arena. Hon har inte den här dömande inställningen själv, men hon har upplevt många som har nekats till att vara med i en grupp på grund av att deras stil inte har passat. Citaten visar att vissa blir dömda efter deras kläder. Medan Sanaa vill markera sig genom att använda sig av de nya trenderna:

De rika kan ha märke kläder med kända namn. Tidigare köpte jag märkeskläder, men det var ett eller två plagg, sedan måste jag vänta för att köpa nya plagg, så jag ändrade mig. Nu köper jag från H & M [-] Jag skapar min egen klädstil.

Sanaa tycker att det finns andra alternativ att markera sig, och få hög status i sin grupp. H & M som har haft samarbeten med olika modeikoner och internationella designers, erbjuder de unga olika val till relativt fördelaktiga priser, så att de kan skapa sina egna individuella stilar (Featherstone, 1996).

De nya invandrare som nyligen har flyttat till Sverige söker kommunikation på det sätt som Barnard (2002) talar om, nämligen via mode. De kan söka tillhörighet också i jakten på den svenska sociala koden, som en väg till att hänga med genom att imitera de andra som redan har knäckt koden. Riham berättar om sin egen upplevelse:

Det är faktiskt en stor fråga för olika tjejer. Jag var med två sådana tjejer under mitt första år på gymnasiet, de tog efter min klädstil och folk la ju märke till det, mina vänner som står mig närmast som jag alltid gick i skolan med, de såg ju det. De två tjejerna färgade jag hårt så färgade de det likadant. Alltså det var som om jag var en symbol för dem. Utan att jag ens kände dem, jag kände inte ens dem, jag visste inte vilka de var. Alltså de var ju nya i Sverige så jag tror de ville anpassa sig och då gick de väl kanske efter en utländsk tjej för att se hur hon betedde sig

liksom.

Detta citat visar också att mode kan ge anseende och image som andra blir imponerades av. Mode betraktas som ett gemensamt kulturellt kapital som dominerar ungdomskulturen. Med rätt val och smak hävdar ungdomarna sin individualitet så att de skiljer sig från massorna. Jag läser i citaten också att mode är en av de olika spelregler som garanterar dem inträde till gruppen, och som de får en känsla av gemenskap av, till och med så ser jag modet som ett steg på väg mot ett verkligt interkulturellt möte i skolan, där alla aktörer kan delta oavsett vilken etnicitet de tillhör.

6. SLUTSATSER

Syftet med denna undersökning var att genom kvalitativa intervjuer belysa hur en grupp informanter upplever sitt val av mode i förhållande till sitt habitus för att integrera sig i sin skolmiljö. Från början utgick jag från min förförståelse och från de teorier som fanns i befintlig litteratur. I analysen utgick jag från två övergripande teman i intervjuguiden; påverkan samt upplevelsen av mode i samspelet med de andra i skolmiljö.

Diskrepans på olika plan mellan skolmiljön och hemmet gjorde att vissa informanter hyste en ambivalens gentemot båda kulturerna. Habitus var en av faktorerna som gav effekt på samspelet.

När det gäller den övergripande frågeställningen framkom följande resultat: *Misskännande* och *Ambivalens*, är de två faktorer som dök upp i analysen av mitt empiriska material och utgjorde sammanfattningsvis påverkansfaktorer av mina informanternas val och integration. De här två faktorerna kan fungera som stöd för att tolka och förstå informanternas handlingsmönster. *Misskännande* och *Ambivalens* är inbäddade i alla informanternas *habitus*, utom Sanaas. Effekten av de två faktorerna nyanserar från total misskännande hos Rula till hög reflexivitet hos Sanaa, beroende på deras respektive förhållande till hemmet och till skolan. Sanaa skiljer sig från de andra informanterna i det att hon handlar medvetet, samt att hon kan ta ansvar för sina beslut. Riham försökte skapa sig en egen image, men hon uttryckte ändå en ambivalens till själva modet, vilket framkom tydligt i hennes svar där hon motsäger sig själv i svaret om modebetydelsen av mode. Sara, Nadja, Rula och Samar upplevde det lite svårare att välja på grund av deras relationer till de arabiska traditioner som är rådande i respektive familj, medan Rima och Huda upplevde mer en balans i sina respektive inställningar och val.

Den permanenta bristen på överensstämmelse mellan det som de här informanterna vill och det som de får, med andra ord, den ambivalensen i deras liv håller på att bli den styrande principen för den sociala miljön på alla dess tre analysnivåer identitetsbildning, social integration och systemisk reproduktion (Bauman, 2002. s, 88)

Mina resultat stödjer dessutom den uppfattning som Miles(1996) har pekat på att modet verkar ha stabiliserat flickornas vardag. Detta på så sätt att modefältet kan utnyttjas för att öka de sociala och kulturella kapitalen som ett säkert sätt att få erkännande och bekräftelse av de andra. Parallellt med det resultatet äger med all sannolikhet Featherstones mer negativa uttalande en sanning, nämligen att konsumtionssamhället genomsyras av en konsumtionskultur som styr individer med de rådande normerna utan att lämna utrymme för reflektion. Verkligheten i informanternas sociala liv har till en viss mån skapats utav reklam, vilket medges av flera informanter, så deras smak har definitivt påverkats av det estetiska intresse som dominerar medias värld. De estetiska intressen som klädkonsumtionen erbjuder, utnyttjas av flickorna så att de genom sina klädstilar omges av ett kulturell kapital på erkänd estetisk grund.

Det kan slutligen konstateras att modet har spelat en viss positiv roll i informanternas sociala liv. Flickornas identiteter utkristalliseras och stabiliseras till stor del beroende av den estetik som modevärlden bjuder. Denna estetik ger flickorna olika grader av självkänsla, samt ökar deras möjligheter till en mer integrerad tillvaro i ett samhälle där de har brist på Bourdieus olika kapitalformer. Habitus, som utgörs av tyst kunskap, kan enligt Bourdieu bidra med en praktisk känsla om hur spelet på ett fält bör utföras, och detta har utnyttjats, i olika grad, av flickorna i denna undersökning, för att på ett tillfredsställande sätt bli en del i det sociala samspelet i skolmiljön.

6.1 Vidare forskning

I en av intervjuerna framkom det att en informant följer en väninnas blogg för att välja moden och klädstil. Modebloggar är ett nytt fenomen, enligt min informant Riham, där bloggaren publicerar modenyheter. Bloggar blir alltmer vanliga som mediekanaler bland ungdomar, och de besöker utvalda bloggar konstant, eftersom dessa bloggar verkar ha förmågor att inspirera individen till nya uttrycksmöjligheter. Det skulle vara intressant att utföra en studie som syftar till att undersöka modebloggens påverkan på identitetsskapande hos tonåriga flickor. I den studien skulle ett större och vidare urval kunna göras för att ge en bra bild av modebloggarnas påverkan på de ungas livsstil. Möjliga frågor att undersöka

skulle kunna vara:

1. Hur använder unga flickor bloggar som ett verktyg i identitetsskapandet?
2. Hur resonerar flickorna kring bloggar som förebilder?
3. Hur påverkar modebloggen tonårsflickors jag-bildning?
4. Hur utvecklar flickorna sina smakpreferenser genom bloggen?

Vidare skulle även frågor om informanternas socioekonomiska status kunna klargöras och tas upp i analysen. Avslutningsvis skulle man genom ett större urval kunna påvisa om identitetsskapandet genom bloggar ses som mer eller mindre viktiga inom vissa grupper eller åldrar?

Referenser

- Bauman, Zygmunt (2002) *Det individualiserade samhället*, Göteborg: Daidalos.
- Barnard, Malcolm (2002) *Fashion as communication*, Routledge Taylor & Francis Group.
- Berner, Boel & Bourdieu, Pierre (red.) (1977). *Skola, ideologi och samhälle: ett kommenterat urval franska utbildningssociologiska texter av Bourdieu/Passeron, Baudelot/Establet, Poulantzas*. Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Bourdieu, Pierre (1993) *Kultur sociologiska texter*, Stockholm: Brutus Östling Symposion.
- Bourdieu, Pierre (1999) *Den manliga dominansen*, Göteborg: Daidalos
- Broady, Donald (1990) *Sociologi och epistemologi – Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*, Stockholm: HLS Förlag.
- Croghan, Rosaleen & Griffin, Christine & Hunter, Janine & Phoenix. Ann (2006) *Style Failure: Consumption, Identity and Social Exclusion*. Journal of Youth Studies vol. 9, no. 4, pp. 463-478
- Dannefjord, Per. "Metod och problem: en inledning till sociologisk analys". Växjö, Institutionen för samhällsvetenskap. Nr 1401-6346. 1999.
- Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur.
- Engdal, Oskar & Larsson, Bengt (2006) *Sociologiska perspektiv, Grundläggande begrepp och teori*. Lund: Studentlitteratur.
- Featherstone, Mike (1994) *Kultur, kropp och konsumtion*, Stockholm: Brutus Östling Symposion.
- Giddens, Anthony (1991) *Modernitet och självidentitet*, Göteborg: Daidalos.
- Giddens, Anthony (2002) *Sociologi*, Lund: Studentlitteratur.
- Gillham, Bill (2010) *Forskningsintervjun Tekniker och genomförande*. Studentlitteratur: Malmö.

Jenkins, Richard (2002) *Pierre Bourdieu, Key Sociologists*. Routledge Taylor& Francis Group

Karlsson, Magnus (2008) "Det levda samhället" i Sjöberg, Katarina & Wästerfors, David. (Red.) *Uppdrag forskning* (2008), Malmö: Liber förlag

Karlsson, Magnus (2005) "Om rädslan att misslyckas" i: Knoll, Tomas & Witt, Ann-Katrin. (Red.) *Ensam tillsammans Sen modernitet, gemenskap, individualisering* (005), Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Marion, Gilles & Nairn, Agnes (2011) We make the shoes, you make the story *Consumption Markets & Culture vol. 14*

Miles, Steven (1996) The Cultural Capital of Consumption: Understanding 'Postmodern' Identities in a Cultural Context. *Journal of Consumer Culture Psychology* vol. 2 no. 2

Starrin, Bengt & Renck, Barbro (1996) *Den kvalitativa intervjun* i: Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer*, Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

Hämtad Mars 23, 2012 från: <http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/20030460.HTM>.

Hämtad, Mars 23, 2012 från: <http://www.vr.se/etik.4.3840dc7d108b8d5ad5280004294.html>.

Hämtad Mars 23, 2012, från: <http://codex.vr.se/manniska2.shtml> Dannefjord, P. (1999).

Metod och Problem: en inledning till sociologisk analys. Växjö, Institutionen för samhällsvetenskap. 24. Available: < Read publication

<http://cap.sagepub.com/content/2/2/139>

Bilagor

Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådets Forskningsetiska principer bör forskare ta hänsyn till fyra huvudkrav som måste uppfyllas: *Informationskravet*, *Samtyckeskravet*, *Konfidentialitetskravet*, *Nyttjandekravet*, (Vetenskapsrådet, 2012). Trost (1997) understryker vikten av att de som intervjuas har rätt till sin egen integritet och sin egen värdighet. Jag uppfyllde kravet om anonymiteten, genom att använda fingerade namn, för att personer och skolor inte skulle kunna bli igenkända. Detta handlar om vad han kallar för Konfidentialitetskravet, (Trost 1997, s.95). Jag förklarade också för informanterna att inspelningen av intervjuerna skulle raderas efter att jag avslutat mitt arbete. Jag presenterade mig för varje informant före varje intervju, och berättade vad undersökningen handlade om. Jag informerade även mina informanter var och en på förhand om vad syftet med uppsatsen var (informationskravet). Jag förklarade vid första kontakttillfället att informanternas deltagande var frivilligt, och bekräftade det i de åtta brev som jag delade ut till alla flickor för att få deras skriftliga samtycke, eftersom alla informanter var över femton år (samtyckeskravet). Då fem av informanterna inte hade fyllt arton år fick föräldrarna skriftligt godkänna sina döttrars deltagande i studien i enlighet med forskningsetiska kommitténs råd. Slutligen informerade jag alla informanter om att intervjuvaren skulle behandlas konfidentiellt. De skulle bara användas till skrivandet av resultaten, och ingen annan än jag skulle ha vetskap om vad som sagts i dessa inspelningar; (nyttjandekravet).

När det gäller etiska normer trodde jag att skillnaderna i generation och ålder skulle begränsa interaktionen mellan mig och mina informanter, men det blev inte så. I stället upplevde jag att gemensam kultur, och kön gjorde det lättare för dem att berätta spontant. Sådana skillnader mellan intervjuare och intervjuperson kan enligt Gillham (2010) vara hämmande, stötande och ofördelaktiga för intervjupersonerna. Skillnader som gäller genus och etnicitet uppfattas som maktdimensioner (Gillham, 2010, s.34).

Bilaga 2: Intervjupersoner

Här presenterar jag de intervjupersoner i min studie, som jag har använt mig av i intervjuerna:

1-Rula är 17 år, och går på samhällsvetenskapliga programmet på gymnasiet men kom ursprungligen från Norra Irak för tio år sedan. Hon är uppvuxen i ett villaområde som hon själv kallar ett riktigt "Svenssonområde" med sina två bröder och sin syster, samt mamma och pappa. Både föräldrarna är högutbildade och kommunanställda. Arabiska traditioner och normer styr familjens liv i vissa områden t.ex. val av kompisar, samt val av mode.

2-Sara är 17 år, och studerar även hon på samhällsvetenskapliga programmet på gymnasiet. Hon kom från Libanon för tolv år sedan, och bor i en villa med två yngre systrar och lillebror. Både föräldrar har gymnasieutbildning, och de har eget företag. Familjen styrs enligt Sara av både arabiska och svenska normer.

3-Rima är 18 år, och läser också på det samhällsvetenskapliga programmet på gymnasiet. Hon kom från Libanon till Sverige för tio år sedan, hon lever med sin mamma som har låg utbildning och är arbetslös. De bor i en liten lägenhet. Familjens liv styrs av arabiska normer med öppenhet mot svenska kulturen.

4-Samar är 19 år och kom från Jordanien till Sverige för 12 år sedan med sin familj. Hon studerar på det naturvetenskapliga programmet på gymnasiet. Hon bor i en lägenhet med mamma, pappa och två systrar. Både föräldrarna är arbetslösa. Familjens levnadssätt, enligt Samar, styrs av ar traditionella arabiska normer och värderingar.

5-Sanaa är 17 år och läser det samhällsvetenskapliga programmet på gymnasiet. Hon kom från Irak till Sverige med sin familj för 12 år sedan. Hon bor i ett radhus i staden med sin yngre bror, medan de andra två äldre bröderna studerar i en annan kommun. Båda föräldrar arbetar inom hemtjänsten. Föräldrarna har flytt sitt hemland där traditioner var ett stort hinder för att de skulle kunna gifta sig. I föräldrarnas ideologi har valfrihet en stor betydelse, men som föräldrar kan de ge råd till sina barn. Sanaa får själv välja med vem hon umgås, och vad hon har för kläder.

6-Nadja är 18 år gammal och kommer från Libanon och studerar vård. Hon har bott i

Sverige i 15 år med mamman som är kock och som arbetar i ett privat företag. I familjen finns också två yngre bröder, och pappan som är förtidspensionerad. Familjen bor i en lägenhet i staden. Nadja säger att arabiska normer och värderingar har stort inflytande i familjens vardag.

7-Huda är 17 år, och kom från Syrien för tio år sedan. Hon studerar också vård på gymnasiet. Hennes föräldrar har separerat, och hon bor nu hos sin mamma i en liten lägenhet. Mamman studerar just nu på högskolan och lever självständigt, med detta menar Huda att pappans och släktingarnas inflytande i hennes liv har minskat, samt att hon har stor frihet att välja och bestämma själv i den privata sfären.

8- Riham är 17 år, och kom från Syrien för tolv år sedan. Båda föräldrar är högutbildade och anställda i kommunen. Hon läser på det naturvetenskapliga programmet på gymnasiet. Hon bor i en villa med sina yngre syskon; en syster och en bror. I familjens liv har barnen stort utrymme att välja, samtidigt har de ansvar för sina val.

Bilaga 3: Intervjuguide

Profil/bakgrund

1. Informanters namn och ålder
2. Uppväxtort

3. Föräldrars utbildningsbakgrund, och yrke.

4. Boendeform

5. Fritidsintressen.

Modekonsumtion och identitet

1. Vad betyder konsumtion, mode för dig?

2. Hur stort utrymme har modekonsumtionen i ditt liv?

3. Berätta lite grand hur du upplevde mode i början av din ungdom.

4. Vilka är dina favoriter färger? Vilka färger undviker du?

5. Vilka faktorer är viktigaste för dig vid köp av kläder? Funktion? Mode?

6. På vilket sätt påverkar modekonsumtion din självkänsla?

7. Tycker du att dina kläder visar vem du är och i så fall hur?

8. Vill du att dina kläder ska förmedla något om dig?

9. Hur tänker du på vad andra tycker om de kläder du har?

10. Går du i allmänhet till samma affärer?

11. Väljer du dina kläder på egen hand? Hur länge har du gjort detta?

12. Hur lång tid spenderar du på att bestämma dig vad du ska ha på dig på morgonen?

13. Ändrar du ofta mode?

Påverkan

1. Påverkar dina föräldrar ditt val av mode?

2. Identifierar du dig med någon av de personer som är populära i media? I din grupp?

3. Hur viktigt är kvalitet vid köp av kläder?

4. På vilket sätt har din klädstil förändrats under de senaste åren?

5. När handlar du som mest? Finns det vissa perioder som du upplever att du konsumerar mer?
6. Tycker du att andra människor bedömer dig efter dina kläder? Hur?
7. Vad är det som är betydelsefullt för dig när du dömer vem en annan person är? (ethnicitet, kläder?)

Upplevelse av mode i samspel med andra

1. Tar du hand om din kropp? Hur?
2. Hur skapar du din klädstil?
3. Vilka moden stilar undviker du ofta? Varför?
4. Vilka strategier använder du för att vara moderiktigt klädd utan att skrida över dina gränser?

Bilaga 4: Brev till informanter

Hej!

Genom det här brevet vill jag inbjuda dig till att delta i en intressant studie om modekonsumtion. Studiens syfte är att undersöka hur du som en ung arabiska flicka upplever mode. Jag kommer att intervjua dig enskilt i 30 - 45 minuter, någon gång under november månad, på en tid och plats som passar dig. Min studie sker under vetenskaplig handledning och kommer att läggas fram som en akademisk uppsats vid Lunds Universitet. Deltagandet är givetvis frivilligt och du som deltar kommer att förbli anonym.

Med vänliga hälsningar

Skriftligt samtycke

Då din/er dotter är under 18 år krävs målsmans underskrift

Jag/Vi godkänner att min/vår dotter får delta i undersökningen

Samtycke

17 § Forskning får utföras bara om forskningspersonen har samtyckt till den forskning som avser henne eller honom. Ett samtycke gäller bara om forskningspersonen dessförinnan har fått information om forskningen enligt 16 §. Samtycket skall vara frivilligt, uttryckligt och preciserat till viss forskning. Samtycket skall dokumenteras.

Om forskningspersonen inte har fyllt 18 år gäller vad som sägs i 18 §.

Forskningspersoner under 18 år

18 § Om forskningspersonen har fyllt 15 år men inte 18 år och inser vad forskningen innebär för hans eller hennes del, skall han eller hon själv informeras om och samtycka till forskningen på det sätt som anges i 16 och 17 §§.

I andra fall när forskningspersonen inte har fyllt 18 år, skall vårdnadshavarna informeras om och samtycka till forskningen på det sätt som anges i 16 och 17 §§. Forskningspersonen själv skall dock så långt möjligt informeras om forskningen. Trots vårdnadshavarnas samtycke får forskningen inte utföras om en forskningsperson som är under 15 år inser vad den innebär för hans eller hennes del och motsätter sig att den utförs.

I fråga om en forskningsperson som är gift tillämpas vad som föreskrivs för den som har fyllt 18 år.